

Een land dat trekt aan al je zintuigen

Titel: Onder de vlinderboom.
Auteur: Pauline Vijverberg. Uitgeverij: Conserve. Prijs: 19,99 euro (361 blz.).

In haar roman *Onder de vlinderboom* schrijft Pauline Vijverberg over de 'konsentrasiekampen' tijdens de Tweede Boerenoorlog in Zuid-Afrika. Tienduizenden vrouwen en kinderen kwamen er om. „Het was een catastrofe.”

Marjolijn de Cocq

Ze graaft tijdens het gesprek in haar tas en overhandigt een klein rood zakje. Het is gevuld met 'geluksboontjes', de felrode zaadjes van de koraalboom. In haar nieuwe roman wordt die door de tweeling Clara en Tony de vlinderbloemenboom genoemd, en door hun grootvader vlinderboom.

Een kort moment van rust in de schaduw van die boom, is het laatste dat ze samen zullen doorbrengen. Ze zijn op de vlucht, nadat de Britten, de koloniale overheersers, hun boerderij hebben platgebrand. Clara, Tony en hun moeder komen terecht in 'konsentriekamp' Irene, opa zien ze niet meer levend terug. Ondanks de geluksboontjes die Clara bij zich draagt.

Schrijfster Pauline Vijverberg (53) woont sinds 2000 met haar gezin in Zuid-Afrika.

Voor het eerst woont ze zo lang in hetzelfde land, want als dochter in een diplomatengezin heeft ze een nomadisch bestaan geleid. Het heeft haar en haar schrijverschap gevormd, zegt Vijverberg. Haar eigen zoektocht naar een thuis, naar haar identiteit, vertaalt zich in *Onder de vlinderboom* in de hoofdpersoon van haar tweede, hedendaagse verhaallijn, die van de Amsterdamse Iris, wier familiegeschiedenis haar terugvoert naar het Zuid-Afrika van Clara en Tony.

Even is Vijverberg in Nederland, wat voor haar voelt als vakantie. Het leven in Zuid-Afrika is, zegt ze, tegelijk hartverheffend en hartverscheurend. „Het trekt aan al je zintuigen. Vanochtend zat ik met een vriendin koffie te drinken in Haarlem. Ik vertelde haar dat ik me deze week in Nederland helemaal vrij van schuld heb gevoeld. Hoe fantastisch

mijn leven in Johannesburg ook is, ik word elke dag geconfronteerd met het verschil tussen arm en rijk, met mijn positie en wat ik daarmee moet.”

Haar oma in Nederland had ook zo'n geluksboontje uit Zuid-Afrika in haar portemonnee. De broer van Vijverbergs vader was er in de jaren van de apartheid viceconsul. Twee zoons in de diplomatie: het is alsof het zo moest zijn dat die koraalboom in een van haar romans zou terechtkomen.

Vijverberg schreef *Onder de vlinderboom*, haar derde boek, aanvankelijk in het Engels. „Maar die Boerenoorlog vinden ze in Zuid-Afrika zeker nu niet interessant. Er spelen zulke andere dingen, het land is enorm in beroering. Je eigen boek vertalen is haast onmogelijk, dus ik heb zitten herschrijven en schuiven. Daar is het in mijn ogen alleen maar beter van geworden.”

Tot 2000 had ze nooit van de concentratiekampen tijdens de Tweede Boerenoorlog (1899-1902) gehoord. Maar ze woont nu tussen Johannesburg en Pretoria in, in de buurt van de buitenwijk waar 'Konsentriekamp van Irene vir volk en vaderland' was gevestigd. Niet te vergelijken met de Duitse vernietigingskampen, maar in de kampen onder het Brits regime van Lord Kitchener kwamen zeker 50.000 vrouwen en kinderen om het leven: officieel 28.000 blanke en 15.000 zwarte.

„De zwarte kampbewoners zijn niet goed geregistreerd, dus dat moeten er veel meer zijn geweest. Het waren vluchtelingenkampen die volledig uit de hand zijn gelopen, gewoon omdat de voorzieningen zo erbarmelijk waren. Er waren kinderziekten, er was niet genoeg eten en de winter sloeg toe. Het was een catastrofe. Wat ik wilde doen, is het effect bekijken op de generaties die volgen.”

En zo komt ze in Amsterdam terecht, waarvan ze via Google Earth de beelden van de grachten voor zichzelf opfriste. „In dat verschrikkelijke verhaal gebruik ik de lijn van Iris ook als adempauze.”

Iris doet onderzoek naar kinderen die tijdens de Hongerwinter zijn verwekt en de gevolgen die de stress van hun moeders heeft gehad voor hun latere ontwikkeling. Later breidt ze dat onderzoek uit naar de kampkinderen in Zuid-Afrika, waar Iris ook antwoorden vindt op de vragen over haar eigen herkomst.

Vijverberg: „Thuis is niet zozeer de plek waar je ouders wonen, maar waar je hart gaat zingen. Dat is voor mij nu Zuid-Afrika, maar het kan zo weer elders zijn.”

Pauline Vijverberg: „Ik wilde het effect bekijken van de concentratiekampen tijdens de Tweede Boerenoorlog op de generaties die volgen.”

